

УДК 37.017.4

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ПАРТНЕРСТВА ШКІЛ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ ШКОЛИ, СІМ'Ї ТА ГРОМАДИ (ДОСВІД США)

Наталія Голубкова

У статті здійснено аналіз діяльності Національної мережі партнерства шкіл (НМПШ) на сучасному етапі розвитку американського суспільства. Партнерство школи, сім'ї та громади розглядається як стратегія освітньої реформи, що спрямована на покращення успішності учнів і надання технічної допомоги тим школам, округам і штатам, які усвідомлюють важливість партнерських відносин між школою, сім'єю та громадою.

Ключові слова: Національна мережа партнерства шкіл, академічні показники, перетинання сфер впливу, пріоритетні напрями співпраці.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства стратегічні завдання реформування та розбудови системи вітчизняного шкільництва пов'язані з осмисленням світової педагогічної спадщини і кращих зразків національних систем освіти та виховання. Тому важливо звернути увагу на всебічне вивчення зарубіжного досвіду організації партнерства школи, сім'ї та громади у вихованні дітей у різних країнах світу. Зокрема, педагогічний досвід США, набутий у цій сфері, є цінним джерелом для запозичення позитивних досягнень, які повинні зайняти відповідне місце в українській педагогіці на нинішньому етапі розбудови національної школи та стати важливою основою створення системи партнерських відносин в освітній практиці.

Аналіз актуальних досліджень та публікацій. Питанням організації та запровадження партнерства школи, сім'ї й громади та його впливу на академічні досягнення учнів присвячені дослідження таких американських науковців, як Дж. Епштайн (Joyce L. Epstein), Ф.Л. Ван Вурхис (Frances L. Van Voorhis), К. Вогель (Carl Vogel), Д. Давіес (Don Davies), Н.Р. Дженсорн (Natalie Rodriguez Jansorn), Б.С. Саймон (Beth S. Simon), К.К. Салінас (Karen C. Salinas), М.Дж. Сандерс (Mavis G. Sanders), С.Б. Шелдон (Steven B. Sheldon) та ін. Діяльність педагогічних колективів країни в зазначеному напрямку засвідчує, що для успішного функціонування школи необхідна її підтримка сім'єю та громадою, а також їхня безпосередня участь у навчально-виховному процесі освітнього закладу. Педагоги США добре усвідомлюють, що успішна реалізація завдань реформування національної школи значною мірою залежить від злагодженості зусиль сім'ї та вчителів середніх шкіл, їхньої співпраці та єдності у вирішенні завдань виховання молодого покоління.

З часу прийняття освітнього Акту «Цілі 2000: Закон про освіту Америки»

(1994) та Закону про початкову та середню освіту «Жодної відстаючої дитини поруч» (No Child Left Behind) (2001) у багатьох штатах та шкільних округах одним із головних напрямків шкільної політики є налагодження та розвиток зв'язків із сім'ями та громадами. Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку американського суспільства майже кожен керівник середньої загальноосвітньої школи усвідомлює, що широке залучення сім'ї та громади до діяльності школи – це суттєва умова ефективного управління, високого рівня успішності учнів і навіть підвищення та зміцнення довіри до вчителів [8, с. 18]. І не тільки шкільні адміністратори, але й багато вчителів країни сприяють посиленню зв'язків із сім'ями учнів і громадами, оскільки вони впевнені, що успіх їхньої роботи залежить від такого партнерства.

Саме з метою створення та запровадження широких програм партнерства в 1996 р. з ініціативи Дж. Епштайн (Joyce L. Epstein), директора Центру партнерства школи, сім'ї та громади, професора університету Дж. Хопкінса, була заснована Національна мережа партнерства шкіл при Університеті Дж. Хопкінса (the National Network of Partnership Schools).

Метою статті є визначення характерних особливостей та напрямків роботи Національної мережі партнерства шкіл (НМПШ) на сучасному етапі розвитку американського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Роботи американських дослідників доводять, що існує позитивний зв'язок між партнерством школи, сім'ї та громади як умовою, що сприяє досягненню школярами високих академічних показників, і позитивними наслідками партнерства для батьків учнів і вчителів [1; 6]. Для успішного розвитку процесу навчання та виховання дітей багато шкіл США почали приділяти велику увагу програмам партнерства, метою яких є залучення батьків учнів та членів громади до процесів, що відбуваються у школі. З метою запровадження комплексних програм партнерства, які покликані покращити навчально-виховний процес у школі, у 1996 році при Університеті Дж. Хопкінса була створена Національна мережа партнерства шкіл (НМПШ), яка розпочала свою роботу з 202 школами країни.

Програма партнерства не втратила своєї актуальності впродовж наступних років, зокрема в 2001 році вона була посилена прийняттям закону «Жодної відстаючої дитини поруч» (No Child Left Behind Act (NCLBA)), який вимагав від шкіл запровадження раціонально спланованих, ефективних програм залучення сімей та громад для підвищення академічних досягнень учнів та активізації спілкування між батьками та вчителями. Згодом у Законі про покращення освітніх можливостей для людей з особливими потребами (2004 р.) (Individuals With Disability Education Improvement Act) також було порушено питання про важливість залучення сімей та громад до навчання дітей. Зростання членства в Національній мережі (див. Табл. 1) засвідчує, що збільшується кількість шкіл у Сполучених Штатах, які усвідомлюють важливість партнерства в підвищенні ефективності своєї роботи і потребують підтримки та інформації щодо розвитку успішних програм.

Динаміка кількості членів у НМПП

	Серпень 1997 року	Серпень 2009 року
Школи	650	1168
Округи	60	143
Штати	7	21
Громадські організації	-	63

Методологічною основою діяльності НМПП є *теорія перетинання сфер впливу* (theory of overlapping spheres of influence) Дж. Епштайн, яка підкреслює, що школа, сім'я та громада є основним середовищем, у якому здійснюється соціалізація, навчання та виховання дітей.

На думку Дж. Епштайн, головний принцип теорії перетинання сфер впливу полягає в тому, що певні цілі, наприклад, академічна успішність учнів, є важливими для кожної інституції і досягти найкращих результатів можна тільки завдяки їхнім спільним діям та взаємній підтримці, і саме тому вона (теорія) має величезне значення в організації ефективного партнерства школи, сім'ї та громади [3, с. 8].

Безумовно, в центрі зазначеної теорії є учень. Саме учні є головними учасниками процесу навчання, розвитку та досягнення успіхів у школі. Звичайно, співпраця школи, сім'ї та громади не є гарантом успішності учнів, але партнерські заходи щодо залучення школярів, учителів, керівництва шкіл, батьків і членів громад до співпраці сприяють підвищенню мотивації учнів до особистих досягнень та успіхів.

Вивчивши та проаналізувавши різноманітні підходи до запровадження партнерства, Дж. Епштайн визначила шість пріоритетних напрямків співпраці школи, сім'ї та громади, які зорієнтовані на створення та зміцнення комплексної програми партнерства [2]. Саме цю класифікацію покладено в основу діяльності НМПП, і кожній школі, яка приєднується до мережі, рекомендується користуватися нею для розроблення комплексних програм партнерства та планів заходів, спрямованих на зміцнення зв'язків із сім'ями всіх учнів навчального закладу та громадами. Розглянемо напрямки партнерства, запропоновані американським науковцем.

- **Напрямок 1. Виховний вплив батьків (Виконання батьківських обов'язків) (Parenting)** – створення в сім'ї такого клімату, який сприяє успішному навчанню дітей. Цей напрямок передбачає передусім заходи, спрямовані на освіту батьків: проведення семінарів та надання практичних порад сім'ям щодо виконання батьківських обов'язків, розуміння дітей та створення таких домашніх умов, що сприяють і підтримують бажання дітей навчатися впродовж усіх років перебування в школі. Це також зв'язує із полікультурністю американського суспільства, цей напрямок передбачає надання інформації та практичних порад учителям та адміністраторам шкіл щодо розуміння культури, звичаїв і походження таких учнів та їхніх сімей, а також цілей та інтересів школярів.

- **Напрямок 2. Спілкування (Communicating)** – створення та реалізація ефективних форм спілкування партнерів, а саме обговорення шкільних програм та академічних досягнень учнів. Запровадження двостороннього зв'язку з сім'ями школярів: школа – дім, дім – школа.

- **Напрямок 3. Волонтерство (Добровільність) (Volunteering)** – вербування волонтерів для допомоги школі в її діяльності. Цей напрямок передбачає заходи, спрямовані на залучення членів сімей учнів школи в ролі волонтерів до реалізації навчально-виховних завдань освіти та організації заходів для школярів, їхніх батьків і членів громад.

- **Напрямок 4. Навчання вдома (Learning at home)** – надання сім'ям інформації та рекомендацій щодо того, як допомогти учням ефективно навчатися вдома. Зазначений напрямок передбачає заходи, спрямовані на залучення батьків до навчання разом з дітьми, також спільне виконання домашніх робіт, визначення навчальної мети та шляхів її досягнення. У цьому контексті великого значення набуває заохочення вчителів до розроблення таких домашніх завдань, які би сприяли виникненню у школярів бажання обговорити цікаві ідеї чи проблемні питання з батьками та іншими членами сім'ї, які, відповідно, не відмовили б дітям у цьому.

- **Напрямок 5. Прийняття рішень (Decision making)** – залучення батьків до прийняття спільних рішень зі школою, визначення шкільної політики, до управління та інформаційно-пропагандистської діяльності, що реалізується шкільними радами, комітетами з удосконалення навчально-виховного процесу в школі, батьківсько-вчительськими асоціаціями та організаціями.

- **Напрямок 6. Співпраця з громадою (Collaborating with the community)** – виявлення та інтеграція ресурсів і послуг громади, які сприятимуть посиленню та підтримці шкіл, учнів та їхніх батьків. Зазначений напрямок передбачає координування ресурсів і послуг для сімей та учнів, а також запровадження зв'язків із підприємствами, громадськими організаціями, закладами культури, коледжами та університетами. Актуальним є питання щодо залучення учнів, їхніх батьків і вчителів до реалізації проектів служіння громаді. Такі проекти набули великої популярності в американському суспільстві і дають можливість реалізувати метод навчання через служіння громаді, що допомагає учням застосовувати набуті у школі навички та вміння в життєвих ситуаціях.

Комплексні програми партнерства, на думку Дж. Епштайн і Н.Р. Дженсорн, повинні містити заходи, що охоплюють всі шість пріоритетних напрямків залучення до партнерства і передбачають організацію та проведення семінарів для батьків, батьківсько-вчительсько-учнівських конференцій, випуск інформаційних вісників, волонтерство та інтерактивні домашні завдання, і це – тільки частина можливих та бажаних заходів. Мета кожного заходу полягає в тому, щоб, залучивши сім'ї до роботи школи, сприяти створенню двосторонніх відносин (зв'язків) між педагогами та батьками для обміну інформацією та підтримки учнів [4, с. 22].

Отже, головне завдання НМПШ полягає в тому, щоб розвивати партнерство, яке ґрунтується на теорії перетинання сфер впливу, як стратегію

освітньої реформи та надавати теоретичну і практичну допомогу освітнім закладам країни, які усвідомлюють важливість партнерських відносин між школою, сім'єю та громадою, а також у запровадженні та реалізації програм партнерства. Метою програм по створенню в школі сприятливих умов для залучення сімей учнів і членів громад до навчально-виховного процесу та управління діяльністю школи є підвищення академічних досягнень школярів.

Школи можуть приєднатися до НМПШ самостійно або ж разом зі своїм округом чи навіть штатом [5, с. 222]. Так, наприклад, у 1997 році більшість шкіл (70 %) приєдналися до НМПШ для того, щоб покращити започатковані ними партнерські програми. Багато шкіл проводили певні заходи, спрямовані на залучення сімей, однак ці заходи зазвичай проводилися поза структурованим контекстом широкої комплексної програми партнерства, а саме: а) не всі сім'ї та учні школи були залучені до цих заходів; б) заходи проводилися не за всіма пріоритетними напрямками співпраці, запропонованими Дж. Епштайн; в) проводилось оцінювання ефективності лише деяких заходів, і тому не приділялась увага їх удосконаленню. Таким чином, більшість шкіл приєдналася до НМПШ з метою подолання недоліків, розробки та запровадження широких програм партнерства, що мають тенденцію до постійного удосконалення та задовольняють потреби всіх учнів і їхніх сімей.

Школи, які приєднуються до НМПШ, погоджуються виконувати *головні вимоги* щодо їхнього членства в організації. **По-перше**, кожна школа повинна створити свою *ініціативну групу із запровадження партнерства* (Action Team for School-Family-Community Partnerships), яка відповідає за планування, налагодження та оцінювання своєї програми партнерства. Шкільна ініціативна група складається із 6–12 чоловік, і до неї можуть входити члени сімей учнів, учителі, адміністратори та інші працівники школи (наприклад, консультанти, медичні сестри, а також асистенти, які допомагають передавати інформацію, встановлюють та підтримують зв'язки з батьками та іншими зацікавленими групами (parent liaisons), представниками громади та учнями старших класів. Голова ініціативної групи є тією особою, яка здійснює зв'язок із НМПШ, а потім доводить інформацію не тільки до членів ініціативної групи, але й до всієї шкільної громади.

Щорічно шкільна ініціативна група партнерства складає план колективної роботи, в якому визначено графік проведення батьківських та громадських заходів, пов'язаних із чотирма головними цілями удосконалення навчально-виховного процесу в школі. Дві з них – академічні цілі (наприклад, покращення навичок читання учнів і підвищення знань із математики та інших точних наук), третя – не є академічною (наприклад, підвищення рівня відвідування учнями школи, їхньої поваги до інших школярів, покращення поведінки та активізація відвідування консультацій з питань вибору коледжів). Четверта мета полягає в наданні допомоги вчителям у створенні доброзичливого позитивного клімату для співпраці з учнями та їхніми батьками.

Перспективний план дій (The action plan) ініціативної групи передбачає низку заходів, спрямованих на досягнення зазначених вище цілей. Наприклад, якщо мета полягає в покращенні навичок читання, то ініціативна група

партнерства та вчителі можуть провести кілька семінарів та практичних занять, які допоможуть батькам в організації читання вголос для маленьких дітей, допоможуть знайти волонтерів, що могли б організувати зі старшокласниками читацькі гуртки, а також надати методичні рекомендації вчителям щодо розроблення домашніх завдань з читання таким чином, щоб вони містили питання, що сприятимуть обговоренню прочитаних художніх творів учнями з членами їхніх сімей.

По-друге, НМПШ вимагає від шкіл, що бажають стати її членами, обов'язково брати до уваги всі шість пріоритетних напрямків співпраці школи, сім'ї та громади, визначених Дж. Епштайн, та користуватися ними у процесі запровадження партнерства.

По-третє, кожна школа повинна погодитися передбачити бюджет, необхідний для діяльності та проведення заходів ініціативною групою щодо запровадження партнерства школи, сім'ї та громади.

По-четверте, виділяти час для проведення одноденних семінарів, присвячених проблемам партнерства, а також призначати принаймні одну годину на місяць для проведення засідань ініціативної групи з питань планування, координування та оцінювання партнерських заходів школи.

По-п'яте, наприкінці кожного навчального року школи-члени НМПШ повинні брати участь в опитуванні (School Update), яке проводиться Національною мережею щодо питань розвитку програм та їх позитивних результатів за минулий рік. Співробітники НМПШ розробляють анкети цього опитування таким чином, щоб: а) визначити досягнення та проблеми, що виникають у процесі запровадження програм партнерства, та шляхи їх подолання; б) визначити очікувані результати та потреби тих шкіл, які планують постійне членство в організації; в) визначити та окреслити шляхи найбільш ефективної підтримки роботи шкіл особливо з організаціями та інституціями, які можуть надавати їм різноманітні послуги.

Так, в Опитуванні 2008 року (2008 Update) взяли участь 759 ініціативних груп із запровадження партнерства із 34 штатів країни, Округу Колумбії та навіть Канади. Більшість із цих шкіл (62,6 %) – початкові школи, в яких навчаються діти від нульового до шостого класу; 11,7 % – школи від нульового до восьмого класу; 13,6 % – тільки середні школи (4-й – 8-й класи); 8,1 % – старші школи (9-й – 12-й класи); 2,1 % – школи, в яких навчаються діти від нульового до дванадцятого класу; і нарешті, 1,9 % – школи, які поєднують середню та старші ланки середньої освіти.

Найбільший відсоток шкіл, що брали участь в Опитуванні 2008, розташовані у великих центральних містах (32,3 %), решта – у маленьких містах (23,3 %), приміських зонах (24,7 %) та в сільській місцевості (19,8%).

Слід зазначити, що відповідно до вимог НМПШ, діяльність членських організацій щодо запровадження партнерства школи, сім'ї та громади передбачає чотири етапи. **Перший** – створення ініціативної групи, яка спрямовує роботу за шістьма пріоритетними напрямками, звертаючи увагу на те, щоб програми мали комплексний характер і позитивні результати, які однаково важливі для учнів та їхніх сімей. **Другий** – складання річного плану дій, та перспективного плану, які, як правило, містять спільні заходи,

визначають відповідальних осіб та контроль за виконанням. **Третій** – члени ініціативних груп проводять регулярні планові збори та наради з питань обміну інформацією, досягнень та проблем, що виникають у ході реалізації програм для того, щоб забезпечити своєчасне виконання запланованих заходів. **Четвертий** – ініціативні групи оцінюють свої програми для того, щоб визначити їх ефективність і забезпечити удосконалення. Реалізація цього заходу сприяє участі шкіл у щорічному опитуванні НМПШ.

Кожна школа, яка приєднується до НМПШ, отримує екземпляр книги Дж. Епштайн «Партнерство школи, сім'ї та громади: Керівництво до дії» (School, family, community partnerships: Your handbook for action), який містить матеріали та інформацію, перш за все для ініціативних груп, а також є корисним для всіх, хто цікавиться питаннями співпраці. Кожна школа-член НМПШ отримує сертифікат членства, який свідчить про її прихильність до запровадження партнерських зв'язків між школою, сім'єю та громадою.

Члени НМПШ кожні півроку отримують інформаційні вісники як у друкованому вигляді, так і в електронному, що має велике значення для надання корисної поточної інформації школам, фокусує увагу на проблемах комплексного розвитку шести пріоритетних напрямків співпраці, надає членам мережі дані про перспективи її росту. Читачі можуть знайти відповіді на запитання, пов'язані з подоланням перешкод у їхній діяльності, наприклад, відсутність відповідного фінансування, а також здійснити обмін результатами досліджень, одержати матеріали, в яких висвітлюється ефективність різноманітних методик і механізмів реалізації програм партнерства, що здійснюються в національній системі шкільної освіти.

Співробітники мережі надають технічну допомогу школам на своїй web сторінці, по телефону, за допомогою електронної пошти та спілкування в режимі он-лайн [7]. Школам-членам мережі надається можливість брати участь у перехресних дослідженнях і відвідувати семінари, які проводять викладачі та дослідники університету Дж. Хопкінса. Усі ці послуги надаються для посилення та покращення шкільних партнерських програм, які сприяють досягненню американськими учнями високих академічних показників і допомагають створити сприятливі умови для соціального та особистісного росту кожного школяра.

Висновки. Національна мережа партнерства шкіл США забезпечує методичне керівництво в різних формах, але центральне місце посідає мережева взаємодія: семінари, спілкування з методистами та дослідниками мережі.

Приєднання шкіл країни до НМПШ надає їм певні переваги. Вони отримують навчально-методичний посібник – «Керівництво до дії» за редакцією Дж. Епштайн. (Handbook for Action) і користуються ним у процесі запровадження своїх комплексних шкільних програм партнерства, а також беруть участь у семінарах, які проводяться мережею, і мають доступ до інформаційного вісника організації. Працівники шкіл також користуються електронною поштою та веб-сторінками Національної мережі, що свідчить про зацікавленість програмами партнерства та їхню актуальність у підвищенні ефективності роботи середніх загальноосвітніх закладів.

Досвід, набутий НМПШ США, починаючи з 90-х років ХХ ст., коли американська державна школа переживала труднощі, пов'язані з якістю навчання та виховання учнів, певним чином, схожий із проблемами сучасної української школи. Цей досвід є цінним джерелом для вдумливого осмислення й запозичення позитивних надбань американських колег за умови формування єдиного освітнього простору. Вивчення й осмислення особливостей партнерства школи, сім'ї та громади в американській школі на сучасному етапі реформування та розбудови вітчизняної освіти дають змогу краще усвідомити сучасні проблеми українського шкільництва та підвищити ефективність вітчизняної навчально-виховної системи.

Список використаних джерел:

1. Eccles J. S., Harold R. D. Parent-school involvement during the early adolescent years // *Teachers College Record*. – 1993. – № 94. – P. 568–587.
2. Epstein J. L. School/family/community partnerships: Caring for the children we share // *Phi Delta Kappan*. – 1995. – № 76. – P. 701–712.
3. Epstein J., Sanders M. G., Simon B. S. *School, family, and community partnerships: Your handbook for action*. – Thousand Oaks, CA (USA): Sage, 2002. – 380 p.
4. Epstein J., Jansorn N. R. School, family, and community partnership link the plan // *Educational Digest*. – February 2004. – Vol. 69. – № 6. – P. 19–23.
5. Sanders M. G. Schools' Programs and Progress in the National Network of Partnership Schools // *The Journal of Educational Research*. – 1999. – V. 92. – № 4. – P. 220–229.
6. Sanders M. G., Epstein J. L. International perspectives on school, family and community partnerships // *Childhood Education*. – 1998. – Vol. 74. – № 6. – P. 340–342.
7. Simon B., Salinas K. C., Epstein J. L. Using technology to develop programs of school, family and community partnerships. Paper presented at the Families, Technology and Education Conference. – Champaign, IL, 1997, November. URL: <http://ceep.crc.uiuc.edu/eearchive/books/fte/links/simon-b.html>
8. Turner R. The community school: All things to all people? // *High School Magazine*. – 1998, January/February. – Vol. 5. – P. 18–21.